

möjligheten att inskrida om så mot förmodan skulle ske. Departementschefen synes närmast ansluta sig till utredningens förslag om ett inom snäva gränser bundet mjölkpris, ehuru skrivningen i detta fall verkar oklar. Ett klargörande på denna punkt — med beaktande av ovan anförda synpunkter — synes böra ske under utskottsbehandlingen.

Med hänvisning till det ovan anförda får vi hemställa,

att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 198 angående den framtida utformningen av prissättningen på jordbrukets produkter måtte beakta vad i denna motion anförts.

Stockholm den 19 oktober 1955

Bertil Ohlin

Wald. Svensson

Bertil von Friesen

O. Malmborg
Skövde

Filip Kristensson
Osby

Per A. Johnsson
i Kastanjegården

Nr 691

Av herr Severin i Stockholm m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 198, angående den framtida utformningen av prissättningen på jordbrukets produkter.

I proposition 1955:198 angående den framtida utformningen av prissättningen på jordbrukets produkter föreslås, att regleringen av stärkelse- och potatissprittillverkningen skall utformas i huvudsak i enlighet med ett i en till statens jordbruksnämnds remissyttrande fogad promemoria i föreslaget system. Detta system innebär bl. a. att för tillverkning av potatisstärkelse även i framtiden skall krävas statligt tillstånd. Visserligen är sådant tillstånd *i princip* inte förbehållet endast odlare, men i praktiken innebär nämnda bestämmelse att Sveriges stärkelseproducenters förenings monopol på försäljning och därmed dess medlemmars monopol på tillverkning av stärkelse, som bestått sedan 1933, bibehålles även i fortsättningen. De båda

konsumentrepresentanterna i jordbruksnämnden har i denna del reserverat sig mot förslaget.

Vi vill i detta sammanhang erinra om att statsmakterna under senare år energiskt gått in för att genom kartellövervakning och till denna knutna åtgärder bekämpa konkurrensbegränsningarna inom det enskilda näringslivet. Monopolutredningsbyrån inom kommerskollegium upprättades ju för ett tiotal år sedan. Under de senaste åren har verksamheten avsevärt intensifierats genom instiftandet av näringsfrihetsrådet och ombudsmannaämbetet för näringsfrihetsfrågor och genom den lagstiftning som de grundar sitt arbete på. De allmänna näringspolitiska överväganden, som ligger till grund för dessa ingripanden, är av central betydelse i den nu förda ekonomiska politiken. Genom att främja konkurrensen skär man bort oberättigade och inflationsdrivande monopolvinster, samtidigt som man främjar och påskyndar den strukturrationalisering och tekniska effektivisering av näringslivet som är den väsentliga förutsättningen för en stigande levnadsstandard.

Under sådana förhållanden anser vi, att det måste finnas utomordentligt starka skäl för att statsmakterna skall medverka till att *skapa legala monopol* inom det privata näringslivet, allra helst som dessa alltid måste bli 100-procentiga medan man t. ex. i näringsfrihetsrådet betraktar varje företag, som har mer än 40 procent av marknaden för en viss vara, som monopol. En första och oavvislig förutsättning för en sådan medverkan måste vara både att det föreligger ett starkt behov av ett sådant monopol och att dess skadeverknings för konsumenterna är oväsentliga.

Vad avser det föreslagna legala monopoliet inom stärkelseindustrien, anser vi det inte bevisat att någotdera av dessa villkor är uppfyllt. Vad först gäller skadeverkningsarna för konsumenterna må anföras, att de tekniska utredningar, som för några år sedan utfördes inom potatisindustriutredningen, visade att produktionskostnaderna för stärkelse skulle kunna minskas *till mellan hälften och en tredjedel av vad de nu är* genom minskade kostnader och höjt utbyte vid en rationalisering av tillverkningen. Även om det bästa rationaliseringsalternativet, kombinerad sprit- och stärkeltillverkning enligt Normander, inte längre står till buds för konkurrerande företag vid en effektivisering av produktionen, eftersom bränneriidkar- och stärkelseproducentföreningarna nyligen inköpt de patent som denna metod bygger på, så har dock nämnda utredning visat, att det finns andra möjligheter till rationaliseringar. Detta visas också av att potatisstärkelse i många andra länder, *bortsett från skillnader i råvarupriserna*, produceras till väsentligt mycket lägre kostnader än i Sverige, varvid skillnader i arbetslöner har en ganska ringa betydelse.

Den största bristen i den svenska industrien är dess uppdelning på alltför många och alltför små produktionsenheter, varav endast några enstaka

har en modern utrustning. Sverige har 99 stärkelsefabriker, medan Danmark för en något större totalproduktion har sju fabriker, varav fyra står för huvuddelen av produktionen. En viss rationalisering av den svenska stärkelseindustrien pågår redan inom ramen för det existerande monopolet, men den går mycket långsamt emedan den bygger på principen att de gamla, omoderna och i princip helt avskrivna fabriker skall inlösas till det värde det av staten beviljade tillverkningsmonopolet ger dem med hjälp av medel som insamlas genom en avgift på stärkelse, som konsumenterna får betala.

Inte heller behovet att bibehålla ifrågavarande monopol anser vi tillfredsställande klarlagt. Man kan tvista om hur stor betydelse fabrikspotatisodlingen fortfarande har för jordbruken i Kristianstads och Blekinge län, men knappast om att denna betydelse minskat högst avsevärt under de senaste två decennierna. Detta spelar emellertid i nuvarande läge inte så stor roll. Monopolets avskaffande kommer sannolikt inte att minska odlarnas förtjänster. Om nya förädlingsföretag kommer in i branschen, kan man tvärtom räkna med att konkurrensen om råvaran skall verka höjande på odlarpriset, eftersom den möjliga rationaliseringsvinsten väl medger en sådan stegring inom ramen för ett måttligt gränsskydd. Trots detta torde odlingen av fabrikspotatis inte komma att bli så lönsam i konkurrens med t. ex. matpotatis, att man behöver befara någon överproduktion genom utvidgning av odlingen utanför de för denna särskilt lämpade jordarna i sydöstra Sverige.

Det var i och för sig naturligt att man under 1930-talets sysselsättningskris sökte dämpa verkningarna av den tekniska och strukturella omvandlingen av näringslivet genom regleringar, som konserverade de gamla produktionsmetoderna i de fall denna omvandling resulterade i att arbetskraft friställdes, som inte kunde uppsugas av andra näringar. I nuvarande högkonjunktur med arbetskraftbrist är sådana regleringar däremot inte motiverade.

Med hänvisning till det ovan anförda hemställer vi,

att riksdagen måtte besluta att tillverkningen av potatisstärkelse skall vara fri och således inte beroende av särskilt tillstånd.

Stockholm den 19 oktober 1955

Frans Severin

Sture Henriksson

Hans Gustafsson